

негативу. Саме тому турбота про щастя дитяти є вихідною ідеєю педагогічного процесу, змісту освіти і виховання, педагогічних розробок форм, методів, умов організації діяльності вчителя.

Необхідно відзначити, що нещасна людина не може зробити щасливим іншого. Нещасний вчитель не в змозі виховати щасливих дітей – такий закон. При даному підході ми розглядаємо основні чинники, що впливають на здатність вчителя бути щасливим: це саморегуляція, самооцінка, самовизначення. Саморегуляція має на увазі позитивне, емоційно стійке відношення в спільній діяльності і спілкуванні між індивідами, допомагає краще розуміти себе і інших і швидше добиватися бажаних цілей. Вчитель повинен сприймати світ з позитивного боку, не дивлячись на всі життєві нелади, аби не виник синдром "емоційного згорання".

Самооцінка має на увазі формування в свідомості вчителя адекватної оцінки своїх можливостей, себе і інших в різних ситуаціях, забезпечує стійку позицію у взаємодії з довікляма, а отже, позитивно позначається на внутрішньому світі. Маючи адекватну самооцінку, вчитель на своєму прикладі показує учням, як потрібно критично відноситися до себе і до того що нас оточує, як відноситися до успіхів і невдач. Завищена або занижена самооцінка у вчителя негативно позначається на всьому класі. Часто вчитель набуває авторитарного стилю спілкування, що ставить його у відчужене положення від класу. Самовизначення вчителя – це перш за все придбання етичних знань і відчуттів, що обумовлюють етичний ідеал людини. На основі цього формується особливий тип міжособистісних взаємин між вчителем і учнем, що вчать такими рисами, як згуртованість, ціннісно-орієнтаційної єдності позитивних поглядів на життя. Здатність бути щасливим не передається батьками по спадку і не може передатися дитяті як дарунок, саме тому її формування здійснює вчитель в процесі реалізації всіляких організаційних форм.

Література

1. Белкин, А.С. Основы возрастной педагогики / А.С. Белкин. – М. : Академия, 2000. – 192 с.
2. Щуркова Н.Е. , Павлов Е.П. Воспитания счастья . Счастье оспитания. – М., 2003.

УПРАВЛІННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ХІМІЧНИХ ДОСЛІДІВ

Бендус Т.О., Кравченко К.М. (Полтава)

...Хімії в жодному разі навчитися неможливо, не побачивши самої практики й не беручись за хімічні операції

М.В. Ломоносов

Серед різноманітних засобів унаочнення викладання хімії в школі хімічний експеримент залишається найважливішим. Він допомагає учням наочно спостерігати дію хімічних законів і застосування теоретичних положень на практиці, вивчати роль тих або інших речовин у хімічних реакціях. Яскраві явища перетворення речовин звичайно справляють велике враження на учнів,

зацікавлюють їх, активізують пізнавальну діяльність, підвищують увагу до слів учителя. Саме тому учні особливо добре усвідомлюють і міцно закріплюють у пам'яті хімічні реакції. З досить нелегких іноді для розуміння положень, поданих у підручнику, хімічні поняття і факти перетворюються за допомогою експериментів та демонстраційних дослідів у речі цілком зрозумілі, і, що дуже важливо, привабливі та цікаві. [1;5]

Методично правильно проведені експериментальні досліди виховують в учнів любов до хімії та пробуджують цікавість до цієї складної, часто для учнів, науки.

В арсеналі вчителя є кілька пов'язаних між собою способів застосування експерименту в процесі вивчення хімії. До них належать: демонстраційний хімічний експеримент на уроці, лабораторні роботи, різні практичні заняття і позакласні практичні роботи.

Хімічних дослідів демонстраційного характеру відомо дуже багато. Різноманітність їх зумовлюється не лише великою кількістю хімічних реакцій, а й можливістю демонструвати їх багатьма різними способами. Таким чином, хімія, як наука, тісно пов'язується під час демонстрацій дослідів на уроках з дидактикою навчання і технікою експерименту.

Шкільний хімічний експеримент відіграє важливу роль у розв'язуванні навчально-виховних завдань. Зокрема, він є початковим джерелом знань, пов'язує теорію з практикою, доводить правильність теоретичних положень, сприяє формуванню практичних умінь і навичок учнів, розвитку, вдосконаленню і закріпленню знань, а головне – виникненню і вкоріненню пізнавальних інтересів. Він розвиває цікавість учнів до вивчення хімії і формує їх науковий світогляд. Недарма російський мислитель-демократ Д.І. Писарев відзначав, що вчитися хімії за книжкою, без лабораторії – це все одно, що зовсім не вчитися. [2; 141]

В учнівському експерименті відбувається поєднання розумової діяльності з практичною. Водночас виконання дослідів дає змогу познайомити учнів з методами дослідження в хімічній науці.

Творча участь у дослідженні підвищує інтерес учня до навчання і активізує його мислення.

Виконуючи шкільний хімічний експеримент, учні переконуються, що теорії чи гіпотези не виникають випадково, а створюються на основі фактів. Вони усвідомлюють, що хімічний експеримент є не лише методом перевірки певних тверджень, а є джерелом знань. Світоглядну спрямованість мають досліди, які підтверджують взаємозв'язок речовин і явищ.

Так, при вивченні теми «Хімічні та фізичні явища» у сьомому класі учням можна запропонувати такі демонстрації: «Зміна форми мідного дроту та папірця» (приклад фізичного явища) та «Горіння паперу. Окиснення під час нагрівання мідного дроту» (приклад хімічного явища). Дані хімічні досліди дають змогу поглибити знання про фізичні й хімічні явища, з'ясувати їх істотні відмінності, сформулювати поняття про хімічні реакції.

В дев'ятому класі при вивченні теми «Етилен і ацетилен. Їх хімічні властивості» доцільним є проведення демонстраційного експерименту добування та горіння етилену та ацетилену, а, особливо, доведення існування кратного зв'язку в етилені шляхом знебарвлення розчинів перманганату калію та бромної води. Це надзвичайно важливий засіб наочності в даній темі, тому що учні на власні очі можуть побачити реакції приєднання по подвійному зв'язку, а, головне – засвоїти методику його виявлення. Методично правильна демонстрація є в даному випадку необхідною, так як потрібно спонукати школярів до вивчення органічної хімії та зацікавити їх. Під час проходження

активної педагогічної практики такого роду демонстрації були проведені в сьомому та дев'ятому класах. Було помічено, що цікавість дітей під час уроку різко зростала при проведенні хімічних дослідів. Можна стверджувати, що широке використання демонстрацій є доцільним при поясненні хімічних явищ і т.д., тому що візуалізація допомагає дітям шкільного віку зрозуміти, усвідомити та побачити дію хімічних законів у житті.

Під час проведення позакласного заходу з хімії – гри «Біла Періодичної системи» особлива увага належала «цікавим» дослідом. А саме: «Спалахування калій перманганату з гліцерином», «Взаємодія металевого калію з водою» тощо. Вони сприяють виконанню тих важливих навчально-виховних завдань, які стоять перед школою на сучасному етапі. Виконані хімічні досліди є гарним засобом активізації пізнавальної діяльності учнів.

Отже, саме хімічний експеримент є джерелом знань і критерієм істини. При цьому активізується розумова діяльність учнів, розвиваються пізнавальні здібності.

Література

1. Астахов О.І., Николаєва Г.М. Методика і техніка хімічного експерименту в середній школі, Посібник для вчителів. – К.: Радянська школа. – 1965. – С. 3-11.
2. Найдан В. М., Грабовый А.К. Использование средств об обучения на уроках химии: Пособие для учителей. – К.: Рад. школа, 1988. – 218 с. – на укр. языке.

КРИЗА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бережна Н.М. (Полтава)

Проблеми зв'язку кризи навколишнього середовища і застосування екологічно-небезпечних технологій досліджувалися багатьма вченими, зокрема Юрченко Л. І. в своїх працях говорить, що криза навколишнього середовища зумовлена не лише зростаючими масштабами сучасного виробництва, а й появою нових екологічно небезпечних технологій, підвищенням енергомісткості виробничих процесів, витісненням натуральних матеріалів штучними, синтетичними, які не «вписуються» в природний кругообіг речовин у біосфері [5].

Методологічні підходи до екологізації технологій виробничих процесів досліджували такі вчені як: В. Барякін, Г. Добров, І. Зайцева, В. Лось, А. Ловенс, Кухарь, І. Сухорукова, Р. Перельот, Е. Шумахер та інші вчені.

Сьогодні практично вся національна природоохоронна політика України регулюється Основними напрямками державної політики України в галузі охорони навколишнього природного середовища, природних ресурсів і в гарантуванні екологічної безпеки. З'являються нові завдання, визріває необхідність перегляду багатьох пунктів цих Основних напрямків [3].

Вибір технологічного майбутнього – проблема різнобічна, оскільки розробка перспективних моделей, здатних зменшити технологічну напругу, належить не тільки до загальнотеоретичних проблем, а й до спеціальних.

Обговорення проблеми «відповідної технології» проводиться в межах доповідей «Римського клубу», різних програм ООН із навколишнього